

Za poljsku koncepciju političkih nauka*

Dr Marian Zychowski

Neosporno je da mlada poljska inteligencija ima velik utjecaj na sve oblasti života i na razvoj duhovnog lika čitavog društva. Ta nova poljska inteligencija dobiva svoje stručno znanje u visokoškolskim ustanovama i s različitih fakulteta odlazi kasnije u institute, laboratorije, školstvo, biroe, u industriju i poljoprivredu. Ona zauzima rukovodeća mjesta i odgovara ne samo za ispunjavanje svojih stručnih zadataka, već i za stvaranje novih društvenih i moralno-političkih vrijednosti, a upravo ovo posljednje predstavlja i interes narodne vlasti. Nemoguće je, dakle, danas zamisliti formiranje suvremenog intelektualca, snabdjevenog samo specijalističkim znanjem — premda je ono društveno i stručno najkorisnije — a da se ne obogati što širim političkim znanjima o suvremenom svijetu. Odmah treba reći da za formiranje socijalističke svijesti i za ideološki stav omladine ne mogu odgovarati samo političke i omladinske organizacije već i čitav naučno-pedagoški personal koji realizira programe studija.

Ali ovdje je potrebno ukazati na činjenicu da dosadašnji opseg i forme izučavanja ideoloških predmeta u visokoškolskim ustanovama u Poljskoj — misli se na filozofiju, sociologiju i političku ekonomiju — nisu mogli ispuniti zadatke povezane sa suvremenom problematikom. Spomenuti predmeti obogaćuju studente i političkim znanjem, ali ne popunjavaju drastične šupljine u ovoj oblasti znanja. Pored toga osjećao se i još se uvijek osjeća kod nekih predmeta nedostatak povezivanja teorije s političkom praksom suvremenosti. S druge strane, ovi se predmeti predaju kao autonomne i hermetički zatvorene discipline. U našoj daljoj prošlosti do 1955/56. imali smo u visokoškolskim ustanovama u Poljskoj disciplinu koja je obvezivala sve studente: Osnove marksizma-lenjinizma. Ovaj predmet ispunjavao je svoj zadatak samo u jednom ograničenom opsegu, u prvom redu zbog toga što nije generalno zahvaćao probleme suvremenog svijeta, što je bio daleko od toga da zahvati sve one osnovne elemente razvoja koji bi mogli da objasne mehanizam suvremenih sistema, i to prvenstveno socijalističkog društvenog sistema, politiku države i partije i što nije analizirao strukturu suvremenog kapitalizma kao i praksu kapitalističkih država i nove pojave na kontinentima Azije, Afrike

* Članak prof. dr Mariana Zychowskog, dekana Historijsko-sociološkog fakulteta Visoke škole društvenih nauka pri CK PURP napisan je specijalno za »Političku misao«.

i Latinske Amerike. Predmet je također bio bogat određenim formulama i shematsko dogmatskim definicijama a za vrijeme svog postojanja nije uspio da razvije neku značajniju naučno-istraživačku bazu, što je svakako prelazilo mogućnost ovog predmeta.

Nije zato slučajno da u Sovjetskom Savezu i u drugim socijalističkim državama prazninu koja je kod nas postojala ispunjava predmet pod nazivom »Osnove naučnog komunizma«. Ali i u SSSR-u kao i u Njemačkoj Demokratskoj Republici, ČSSR političari i učenjaci vode danas široke diskusije o novom predmetu — političkoj nauci. U ovom kontekstu treba spomenuti da u Jugoslaviji već pet godina postoje visoke političke škole u Beogradu, Novom Sadu, Sarajevu i Ljubljani koje pripremaju kadrove za administrativno-privredni i kulturni aparat, novinarstvo itd., a u Zagrebu postoji na Sveučilištu Fakultet političkih nauka gdje se studira politologija. Osim toga na jugoslavenskim fakultetima svi studenti bez obzira na svoju specijalnost obavezni su da polažu ispit iz predmeta »Osnovi društvenih nauka«.

U kapitalističkim zemljama, u SAD, Francuskoj, Engleskoj i mnogim drugim postoje škole političkih nauka, kao i specijalni fakulteti političkih nauka. Američki studenti raznih struka moraju obavezno da polože ispit iz predmeta političkih nauka.

Ta su iskustva socijalističkih država i pouke koje treba izvući iz politike kapitalističkih država, a prije svega naše vlastite potrebe, navele naše partijske i prosvjetne vlasti da na visokim školama u Poljskoj kao obavezan predmet uvedu jedan nov predmet pod nazivom »Osnovi političkih nauka«. Čini se da je naziv pogoden i da dozvoljava ograđivanje od jalovih pseudoteoretskih spekulacija i od dogmatizma. Ali tek budućnost može pokazati da li je toj disciplini i njenim nosiocima uspjelo da razrade stvaralački marksizam, pošto se taj predmet uveo na sve fakultete i omladini se temeljito predaje znanje o suvremenosti, zajedno s praksom političkog života i tekućim političkim informiranjem.

Ovaj predmet nikako ne može da zamijeni rad partijske i omladinskih organizacija i treba da bude naučna disciplina postavljena na takvom naučnom nivou kao i svi ostali predmeti ispunjavajući pri tom specifičnu idejno-odgojnu funkciju. Predmet može kod omladine da pobudi političke refleksije dajući temeljito znanje o suvremenosti i da tako meritorno na jedan stvaran način pomogne rad političkih organizacija koje djeluju na visokim školama.

To su bile osnovne koncepcije od kojih su pošli tvorci tog predmeta. U tom cilju osnovan je »Studij političkih nauka« kao i »Metodološki centar studija političkih nauka« na Varšavskom univerzitetu koji treba da koordinira na poljskom nivou organizacione, pedagoške i naučne napore u vezi sa stvaranjem predmeta političke nauke.

O tim zadacima govorio je na XIII Plenumu CK PURP-a Wladislaw Gomulka, a na poljskom simpoziju političkih nauka 30. septembra 1965. član Političkog biroa PURP-a i sekretar CK PURP-a Zenon Kliszko i ministar visokog školstva Henryk Golan-ski. Nije nikako slučajno da je član Političkog biroa i sekretar CK PURP-a Zenon Kliszko dotaknuo ovo važno pitanje u vezi s odlukama XIII Plenuma CK PURP-a obraćajući se slijedećim riječima profesorima politolozima: »Rukovodstvo naše partije pridaje veliko značenje vašem radu na visokim školama i fakultetima

kao i razvoju naučne discipline koju vi predstavljate (...) Ovaj predmet može vrlo efikasno da podupre ideološko-politički rad partijske i omladinskih organizacija, što, međutim, ne znači da ih može zamijeniti. Zbog toga je sasvim ispravno povezivanje djelovanja rukovodstva »Studija političkih nauka« s partijskom i omladinskim organizacijama kao i angažiranje univerzitetskih vlasti, senata i savjeta pojedinih fakulteta u radu Studija«.

Predmet »Osnovi političkih nauka« u početku je eksperimentalno uveden u ljetnom semestru školske godine 1964/65. u obimu od 45 sati na 13 visokoškolskih ustanova (svi univerziteti, dvije politehlike, tri visoke pedagoške škole i jedna specijalizirana visoka škola). Međutim, istovremeno je predmet zahvatio samo 23 fakulteta, i to pretežno one nehumanističkog smjera gdje se predavao na III ili IV godini studija. Sam program predmeta imao je također uvodni eksperimentalni karakter. U toku tekuće školske godine 1965/66. predmet već ima 60 sati, traje 2 semestra a predaje se na 25 visokoškolskih ustanova i na 46 fakulteta u čitavoj Poljskoj. Iduće godine bit će obavezan na svim visokoškolskim ustanovama (oko 80). Proširivanje broja sati bilo je moguće jer je predmet uspješno položio ispit u praksi, a pored toga ukazala se potreba proširenja izučavanja ove materije i na drugim visokoškolskim ustanovama (visoke ekonomske škole, poljoprivredne, medicinske akademije), a i na nekim novim fakultetima humanističkog smjera.

Program je dobio stabilniji karakter čemu je doprinijela i široka općepoljska diskusija u naučnim, političkim i omladinskim krugovima. Tako su se zapravo diskusije vodile na općepoljskim naučnim simpozijumima, na stranicama naučno-stručne i političko-kulturne štampe, na Naučnom savjetu Centralnog centra studija političkih nauka Univerziteta u Varšavi, u Poljskom udruženju za političke nauke, na zajedničkoj sjednici Glavnog odbora Saveza poljskih studenata, Glavnog odbora Saveza socijalističke omladine, Saveza seoske omladine i naravno u Ministarstvu visokog školstva i u Centralnom komitetu Poljske ujedinjene radničke partije. Diskusija je, kao što se vidi, bila široko postavljena i dala je dosta materijala za razmišljanje.

Ovdje se ne mogu ispustiti iz vida i važne odluke i preporuke omladinskih organizacija: Glavnog odbora Saveza socijalističke omladine i Saveza seoske omladine, koje se odnose na korištenje materijala iz predmeta »Osnovi političkih nauka« u ideološko-političkom radu, naročito u postojećim studentskim diskusionim centrima. Neka predavanja iz političkih nauka odštampana su kao posebni prilozi u studentskom časopisu »Plomienie«, a omladinski aktiv vrlo intenzivno učestvuje u razgovorima i diskusijama o predmetu »Osnovi političkih nauka«. To se također odnosi i na učešće te grupe omladine i partijskog aktiva za vrijeme predavanja aktivnih političkih i društvenih radnika koji drže ponekad predavanja u okviru predmeta. Sve to zajedno ne znači da će daljnje konfrontacije s pedagoškom praksom kao i permanentne diskusije stvoriti savršeniji model programa političkih nauka. Konfrontacijom se prije svega zapažaju specifične potrebe pojedinih fakulteta, odnosno potrebe određene adaptacije.

Dosadašnja iskustva ukazuju da je najpravičnija forma realizacije »Osnova političkih nauka« u povezivanju predavanja s diskusijom, što se ne svodi samo na postavljanje određenih pitanja

od strane studenata već se ogleda i u formi glasnih refleksija i oživljenih diskusija kojima rukovodi profesor.

Na taj način stvoreni su uslovi i potrebna klima za aktivno učešće studenata, što predstavlja napuštanje tradicionalnog 19-vjekovnog prenošenja znanja isključivo u obliku predavanja. Predmet naravno predaju profesori, docenti, specijalisti za pojedine oblasti. Neke teme realiziraju politički ili privredni rukovodioci, što daje mogućnost da se stvori veza između teorije i prakse, a istovremeno ova forma rada ima i značajno ideološko značenje. Predmet je naišao na velik interes studenata i postalo je skoro pravilo da se diskusije produžuju van roka predviđenog u satnici. Osim toga stvoreni su pri školama političkih nauka specijalni naučni kružoci političkih nauka.

Već smo spomenuli program i diskusije koje su se vodile oko njega. Važni su bili i rezultati anketa izvršenih među studentskom omladinom koji su istaknuli značaj problematike suvremenosti i potrebu njene obrade u okviru nastave predmeta. U centru pažnje studenata različitih fakulteta (prirodoslovnih, fizičkih, kemijskih, filoloških, pedagoških) kao što je to pokazala anketa, a također i završni ispiti — našli su se upravo suvremeni problemi povezani s razvojem današnjih međunarodnih odnosa, odnosa između socijalističkih zemalja, njemački problem nakon II svjetskog rata, politika partije i vlade NR Poljske u raznim oblastima, a posebno u odnosu na katoličku crkvu, pitanja vodeće uloge PURP-a, mehanizma narodne vlasti i svakako privredne politike zemlje.

Prvi eksperimentalni program »Osnova političkih nauka« služio je samo kao polazna osnova. U tom pogledu nismo imali nikakvih iskustava. Američki ili francuski modeli nisu odgovarali našim uslovima i potrebama, i naravno bili su sasvim različiti u metodološkom pogledu. Jugoslavenski »model« postavlja pred sebe drukčije zadatke i sigurno je da će biti i već je vrlo koristan u pogledu naučnih istraživanja kao i u procesu priprema nad organizacijom fakulteta političkih nauka u Poljskoj.

Sada izvođeni program predmeta »Osnovi političkih nauka« predstavlja pokušaj višestranog i interdisciplinarnog zahvata problematike suvremenog svijeta. Predloženi »model« sastoji se od 4 dijela, to jest od 4 ciklusa.

I ciklus — obrađuje uvodne prepodeutske probleme: pojam politike kao i predmet i područje političkih nauka.

II ciklus — sastoji se od dva dijela, i to: 1) suvremeni društveno politički sistemi u svijetu, 2) državno-pravna problematika NR Poljske zajedno s unutrašnjom politikom Narodne Poljske. U pravnom i sociološkom aspektu taj ciklus obrađuje široku problematiku suvremenih buržoaskih država na bazi suvremenih međunarodnih odnosa, osnovne koncepcije i tendencije političkih sistema tzv. »trećeg svijeta« u Aziji, Africi i Latinskoj Americi i posebno problematiku političkih sistema socijalističke države.

To je prvenstveno pravno-sociološki zahvat zasnovan na historijskoj egzemplifikaciji. Siroko je postavljena problematika političkog sistema NR Poljske i njena unutrašnja politika koja posebnu pažnju posvećuje analizi geneze stvaranja države narodne demokracije u Poljskoj, problemima državnog sistema, a naročito principima politike vjeroispovijesti u NR Poljskoj, socijalne politike, prosvjete, nauke i kulture.

III ciklus — ključni problemi politike socijalističkih država i radničkog pokreta na polju suvremenih međunarodnih odnosa koncentriraju se na slijedećim pitanjima:

1. ključni problemi i razvojne tendencije radničkog pokreta nakon II svjetskog rata;
2. odnosi između socijalističkih zemalja;
3. miroljubiva koegzistencija kao princip vanjske politike socijalističkih država;
4. vanjska politika kapitalističkih država i njihova vojna politika nakon II svjetskog rata;
5. njemački problem nakon II svjetskog rata;
6. politika socijalističkih država u odnosu na ekonomski nerazvijene zemlje;
7. uloga Poljske u svijetu i vanjska politika vlade NR Poljske.

Kao što se iz ovoga vidi, ovdje se radi o kombinaciji nekoliko disciplina: političke i ideološke doktrine, suvremeni međunarodni odnosi i opća najnovija historija kao i nacionalna historija.

IV ciklus — posvećen je privrednoj politici Poljske u oblasti suvremenih međunarodnih ekonomskih odnosa. Ovdje jasno dolazi do suradnje ekonomista i privrednih političara zajedno s analizom sociologije klasa i slojeva, a to je povezano i sa sociologijom sela i industrije.

Problematska realizacija programa »Osnova političkih nauka« nije laka i zahtijevala je poduzimanje niza neobično važnih koraka, naročito u pogledu obrazovanja naučnog kadra visokih naučnih nastavnih i ideoloških kvaliteta, uz neprekidno jačanje naučno-istraživačke baze. Shvaćajući važnost ovih pitanja, Naučni savjet Centralnog metodološkog centra za izučavanje političkih nauka, koji je sastavljen od vodećih poljskih naučnih radnika različitih disciplina, poduzeo je početkom oktobra 1965. nekoliko vrlo značajnih mjera:

- 1) razrađen je perspektivni plan obrazovanja i pripremanja naučnih kadrova potrebnih Studiju političkih nauka;
- 2) pri Metodološkom centru Studija političkih nauka Univerziteta u Varšavi formiran je — Međuuniverzitetski odjel za istraživanje političkih nauka.

Stvarajući perspektivni plan pripremanja naučnog kadra za izučavanje političkih nauka, Naučni savjet je bio svjestan činjenice da danas u Poljskoj imamo velik broj značajnih specijalista svjetskog glasa za pojedine naučne discipline, ali da postoji vrlo mali broj stručnjaka za političke nauke.

Dosadašnji sistem pripremanja naučnih radnika u Poljskoj zahtijeva u prvom redu specijalizaciju u određenoj disciplini shvaćenoj prilično autonomno i hermetički zatvorenoj. Naučni se radnici, osim nekih izuzetaka, ne pripremaju tako da bi pored svoje struke posjedovali solidno znanje iz ostalih predmeta. Tako npr. pravnici nemaju dovoljno znanja s polja suvremene političke sociologije, ili sociologije klasa ili slojeva; sociolozima opet nedostaje pravničko znanje, ekonomisti su previše usko zatvoreni u svojoj disciplini i ne vide sociološke probleme ili probleme s područja međunarodnih ekonomskih odnosa. To se odnosi i na historičare.

Naučna istraživanja su također postavljena uglavnom tako, pa i doktorati i habilitacione rasprave i naučne monografije stoje uglavnom u zatvorenom krugu postavljenih granica unutar pojedinih disciplina.

Najviše razumijevanja pokazuju možda »internacionalisti«, dio sociologa i dio historičara. Plan pripremanja budućeg naučnog kadra za potrebe političkih nauka mora da uzme u obzir niz novih i značajnih momenata koje smo upravo spomenuli. Politolog — to je specijalista u određenoj disciplini, ali on treba istovremeno da posjeduje dodatno znanje iz još najmanje 2 discipline. Forma pripremanja kadrova bit će: asistentski staž mladih apsolutenata prava, filozofije, sociologije, ekonomije, historije; dalje doktorski studiji s područja: teorije države i prava, državnog prava, međunarodnih odnosa, sociologije političkih odnosa, sociologije klasa i slojeva, najnovije historije s posebnom razradom međunarodnog radničkog pokreta, političkih i ideoloških doktrina, poznavanja religije; osim toga i asistentura. Zatim u obzir još dolaze doktorske i habilitacione stipendije.

Tematika doktorskih i habilitacionih radnji bit će u prvom redu usmjerena na izučavanje najvažnijih problema suvremenog svijeta.

Naučna istraživanja vršit će se uglavnom nad određenim problemima a ne na usko shvaćenim pitanjima pojedinih disciplina. Ova istraživanja treba da zahvate višestranu različite političke aspekte i pojave, bilo da se radi o istraživanjima grupnog ili kompleksnog karaktera. To će biti također istraživanja na granici nekoliko različitih disciplina. Za potrebe političkih nauka (ili političke nauke) treba nesumnjivo popuniti prazninu koja postoji u izučavanju funkcioniranja narodne vlasti u socijalističkim zemljama, a prvenstveno u NR Poljskoj. U početnoj fazi se nalaze istraživanja posvećena problemima odnosa između socijalističkih država i komunističkih partija tih država kao i detaljnija istraživanja vezana za analizu suvremenog međunarodnog radničkog pokreta. Nema na tom području radova pravnik, historičara i specijalista međunarodnih odnosa (kojih je i inače vrlo malo u Poljskoj). Optimizam, međutim, ulijevaju prva istraživanja posvećena tendencijama razvoja zemalja »trećeg svijeta« ali i tu su učinjeni tek prvi koraci.

U Narodnoj Poljskoj u toku posljednjih desetak godina zabilježen je živ interes na polju proučavanja političkih promjena u suvremenom kapitalizmu, posebno među pravnicima, a djelomično i među sociolozima. Između radova ove vrste treba posebno istaknuti knjigu Sylvestra Zawadzskog »Panstwo dobrobytu* i Stanislaw Erlicha »Grupy nacisku w strukturze politycznej kapitalizmu«. Prva knjiga predstavlja pokušaj da se analizira karakter suvremenih kapitalističkih država, ističe nove pojave i njihov razvoj. Slično je i Erlich zahvatio grupe pritiska i njihovu političku ulogu suprotnu interesima radnih masa.

Niz radova sociologa Z. Baumana, J. Wiatra, J. Hochfelda, Bielinskij-Hirszowicz zahvatili su probleme iz oblasti sociologije i ideologije, sociologije partije, sociologije političkih odnosa. Značajna dostignuća političkog karaktera bilježe i radovi sociologa društvene strukture, a među njima se naročito ističu radovi J.

* Recenzija ove knjige objavljena je u »Političkoj misli« br. 3. 1964.

Szczepanskog i Stanisława Widerszpila (s područja sociologije radničke klase i inteligencije u periodu socijalističke industrijalizacije). Zanimljiva će biti i istraživanja komparativnog karaktera koja treba da uporede preobražaje u društvenoj strukturi u pojedinim socijalističkim zemljama.

Osjetne praznine postoje i na polju izučavanja politike i političke evolucije buržoazije i buržoaskih partija na Zapadu, na području promjena u opsegu i sadržaju strukture kapitalističkih država, njihove unutrašnje i vanjske politike, na polju ideologije antikomunizma (posebno na polju tzv. sovjetologije) koja se naročito njeguje u SAD, NRF i nekim drugim buržoaskim državama. Osjeća se potreba da se poduzmu istraživanja na sociološko-historijskim i pravno-sociološko-historijskim aspektima koncepcija vojne i političke strategije glavnih kapitalističkih država, i da se izvrše analize politike Vatikana i promjena koje se odvijaju u suvremenom katolicizmu (ponovno istraživanja kompleksnog pravno-sociološko-historijskog karaktera).

U ovim istraživanjima ne smije se raditi samo o integraciji određenih grupa društvenih nauka već i o integraciji između društvenih nauka i političke prakse. Na taj način moći će se povezati teoretsko znanje o suvremenom svijetu s političkom praksom. Tu dolazimo do neobično važnog pitanja, do potrebe izvođenja integracionih istraživanja i brzog prenošenja naučnih rezultata državi u cilju poduzimanja određenih političkih odluka. Tako ćemo se na evidentan način uvjeriti da su upravo to potrebe i preduslovi za vođenje politike zasnovane na rezultatima nauke. Pokušaj takve vrste predstavlja nedavno osnivanje Međuuniverzitetskog naučnog odjela u Varšavi, koji okuplja suradnike različitih katedri. Slična iskustva postoje i na Glavnoj školi planiranja i statistike na kojoj djeluje Međuuniverzitetski odjel za istraživanje slabo razvijenih zemalja (Afrike i Azije) analizirajući sve pojave u prvom redu s ekonomskog aspekta. Posebnu ulogu imaju i dvije ovakve institucije stvorene pri Visokoj školi društvenih nauka CK PURP-a, i to: Međukatedarski odjel poznavanja religije i Odjel za istraživanja industrije i radničke klase u Poljskoj. Odjel za poznavanje religije započeo je istraživanja grupnog i kompleksnog karaktera nad ključnim problemima suvremenog katolicizma u svijetu, nad ideološkom diferencijacijom koja postoji u katoličkim krugovima Poljske, nad tendencijama suvremene društvene doktrine katolicizma, katoličkom štampom kao i odnosima između Poljske i Vatikana i djelovanjem kršćansko-demokratskih političkih partija u Evropi. Pokušavaju se integrirati istraživanja koja ističu filozofske, sociološke, pravne i historijske aspekte. Ovaj Odjel surađuje s odgovarajućim odjeljenjima CK PURP-a, centralnim institucijama kao i nekim laičkim institucijama. Istraživanja Odjela industrije i radničke klase vrše se također grupno i u njima učestvuju sociolozi, ekonomisti i historičari, npr. na području istraživanja djelovanja partije, radničkog samoupravljanja itd. Na taj način istraživanja su ujedno povezana direktno s postojećom praksom, što znači da je stvorena mogućnost za stvaranje čvrstih veza između nauke i političke prakse.

Takav pokušaj predstavljat će i formiranje Međuuniverzitetskog odjela za političke nauke na Univerzitetu u Varšavi koji će svoj rad zasnivati na koncepciji interdisciplinarnih istraživanja. Ova istraživanja neće biti postavljena prema disciplinama, već u

prvom redu na osnovu postojećih problema. Tu će se posebno istraživati ovi problemi: teorija države i prava, sociologija političkih odnosa, međunarodni odnosi, privredna politika i historija. Svakako osnovni cilj Odjela mora biti koordiniranje istraživanja i metodološka obrada istraživanja vezanih za političke nauke koji polaze od opće teorije historijskog materijalizma. Ovaj Odjel postat će istovremeno i centar za obrazovanje politoloških kadrova.

Upravo zbog toga je Međuniverzitetski odjel za istraživanja političkih nauka pri Centralnom centru studija političkih nauka koncentrirao svoja istraživanja na slijedeće probleme:

- suvremena socijalistička država
- partijski sistemi u socijalističkim državama
- međunarodni radnički pokret
- unutrašnja politika Narodne Poljske na polju ključnih privrednih, društvenih i kulturnih problema
- uloga PURP-a u sistemu vlasti NR Poljske
- mjesto i uloga socijalističkih država u suvremenim međunarodnim odnosima
- suvremeni politički i ideološki sistem u svijetu kao i buržoaske doktrine
- politika socijalističkih država prema novooslobođenim zemljama Azije, Afrike i Latinske Amerike.

Kakav će, dakle, biti poljski model političke nauke, odlučit će nastavna i naučno-istraživačka praksa. Sadašnje vođenje spороva o tome da li sociologija političkih odnosa, teorija države i prava ili možda ideološko-političke doktrine predstavljaju opće discipline koje sintetiziraju političku nauku, bilo bi svakako preuranjeno. To se također odnosi na pitanje da li to treba da bude naziv u jednini: politička nauka ili naziv u množini: političke nauke — što predstavlja samo verbalni spor. Naša je želja da se o ovim pitanjima i dalje diskutira, i to prvenstveno u okviru Poljskog udruženja za političke nauke.